

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВИХ РОБІТ**

**зі спеціальності
“КРАЇНОЗНАВСТВО”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри міжнародних відносин *А. Г. Гольцовим*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № 9 від 24.03.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гольцов А. Г. Методичні рекомендації щодо підготовки та оформлення курсових робіт зі спеціальності “Країнознавство” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 22 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, вимоги щодо організації, структури, оформлення, підготовки і захисту курсової роботи, вибір і затвердження теми, мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, список літератури, а також додаток.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Згідно з “Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України” курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за період навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Навчальним планом спеціальності “Країнознавство” напряду “Міжнародні відносини” передбачено написання трьох курсових робіт при навчанні за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” і однієї курсової роботи для освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” з найважливіших фахових дисциплін.

Курсова робота є формою індивідуальної роботи студента. Основна мета курсової роботи — глибоке і творче вивчення студентом певних важливих теоретичних або прикладних питань тієї або іншої профільюючої дисципліни. Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему дослідження, визначати мету, основні завдання, об’єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації про міжнародні відносини, зовнішню політику окремих країн, певні аспекти їх життя; обробляти та аналізувати міжнародну і країнознавчу інформацію; логічно і послідовно викладати результати свого наукового аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану наукову роботу. Отже, написання курсової роботи дає можливість студентам ґрунтовніше засвоїти вивчений програмний матеріал з предмета, оволодіти основними навичками наукової роботи, а також розвинути свої творчі інтелектуальні здібності.

Самостійна робота з літературними джерелами, статистичними даними, картографічним матеріалом дасть змогу поглибити фахові знання, сприятиме становленню як спеціалістів. Курсова робота є видом дослідницької діяльності. Самостійна наукова робота потребує від студента творчих пошуків, має включати елементи новизни. Це може бути висвітлення тих аспектів проблем певної країни, які недостатньо висвітлені в літературі, виявлення нових для вітчизняної літератури джерел, введення в науковий обіг нових фактів, виявлення суттєвих взаємозв’язків між окремими явищами і процесами, аналіз сучасних проблем тієї або іншої країни, її зовнішньої політики, розвитку міжнародних відносин, а також розробка про-

гнозів щодо подальшого політичного, економічного, соціального розвитку певних держав, напрямів їх зовнішньополітичної діяльності тощо.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основні вимоги до написання студентом курсової роботи: актуальність теми, достатній теоретичний рівень, дослідницький характер, граматична і стилістична правильність, дотримання стандартів щодо оформлення.

Тема роботи має бути актуальною з погляду сучасних процесів у міжнародних відносинах, зовнішньої політики окремих держав, різних важливих аспектів їх розвитку. Курсова робота може бути присвячена розкриттю важливих теоретичних питань сучасних міжнародних відносин, глобальних проблем людства. Курсова робота може бути актуальною також з точки зору висвітлення прикладних політичних, економічних, соціальних, екологічних, культурних проблем розвитку окремих держав, їх зовнішньополітичної діяльності.

Курсова робота повинна бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати в курсовій роботі об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для ілюстрації і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію.

Як зазначалося, курсова робота повинна мати дослідницький характер. У процесі роботи студент має вивчити достатню кількість опублікованих джерел (правові акти, монографії, наукові статті тощо). Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Потребується обґрунтування використаних у роботі теоретичних положень тієї або іншої наукової школи і на цій основі сформулювати і обґрунтувати власний погляд на проблему, що досліджується. Якщо роботу присвячено прикладним аспектам розвитку держави, студенту треба виконати на достатньому методологічному рівні відповідні розрахунки, систематизувати, інтерпретувати, узагальнити результати практичного дослідження.

Текст курсової роботи треба структурувати. Матеріал роботи викладається послідовно, логічно пов'язано. У тексті не повинно бути стилістичних і граматичних помилок. Обов'язкова умова — єдиний стиль роботи. Якість курсової роботи суттєво погіршується, якщо має сукупність різностилістичних, погано пов'язаних між собою компонентів. Формування навичок і вмій грамотного викладення тексту — одне з важливих завдань курсової роботи.

Оформлення курсової роботи повинно відповідати чинним стандартам. Необхідне послідовне комплектування складових роботи. У тексті треба дотримуватись правил цитування, правильно оформлювати посторінкові посилання. Належним чином слід оформлювати список використаної літератури. Дотримання цих вимог сприяє формуванню у студентів культури оформлення наукових праць, важливої для їхньої майбутньої професійної діяльності.

ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тематика курсових робіт повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і практичним потребам конкретного фаху, розроблятися і затверджуватися кафедрою міжнародних відносин. Тематика курсових робіт щорічно коригується з урахуванням набутого досвіду, побажань фахівців, які беруть участь у рецензуванні робіт.

Підготовчий етап роботи над курсовою роботою починається з вибору теми, її осмислення та обґрунтування.

З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент вибирає таку, що найповніше відповідає його навчальним інтересам і схильностям. Зазвичай студенту надається право вибирати тему курсової роботи з тих, що визначені кафедрою міжнародних відносин. Студент може також запропонувати власну тему, працюючи над якою він може виявити своє глибоке знання предмета дослідження, розвинути свої творчі здібності. При цьому він повинен обґрунтувати доцільність її розробки, актуальність, новизну тощо. В разі актуальності теми щодо міжнародних відносин і країнознавства, її відповідності науково-методичним засадам роботи кафедри та навчальному плану, інтересам майбутньої практичної діяльності студента тема може бути затверджена за ним. За необхідності назва теми коригується завідувачем кафедри з метою її досконалішого формулювання.

Вибрана тема висвітлюється в літературі. Студент має уявляти джерельну базу майбутньої курсової роботи: наявність наукових монографій, статистичних даних, картографічних матеріалів, офіційних документів і матеріалів тощо. Вибір теми має бути погоджений із завідувачем кафедри.

Несвоєчасний вибір теми призводить до нераціонального планування студентом свого часу, недостатнього опрацювання джерел, поверховості розкриття теми.

Завідувач кафедри затверджує тему курсової роботи і призначає наукового керівника. Керівництво курсовими роботами здійснюється кваліфікованими викладачами кафедри міжнародних відносин. Організація і контроль за процесом підготовки й захисту курсових робіт покладаються на завідувача кафедри.

Завдання наукового керівника курсової роботи — надавати допомогу при виборі теми, розробці плану курсової роботи; добір літератури, методології та методів дослідження тощо; аналізувати зміст роботи, висновки і результати дослідження; визначати поетапні терміни виконання роботи; контролювати виконання курсових робіт відповідно до графіка; доповідати на засіданні кафедри про виконання та завершення роботи; підготувати відгук на завершену курсову роботу.

Виконання курсової роботи організується за графіком, затвердженим кафедрою та деканатом.

МЕТА, ЗАВДАННЯ, ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час роботи над курсовою роботою не слід ототожнювати мету і завдання наукового дослідження. Передусім доцільно визначати мету наукового дослідження, головне, універсальне наукове завдання, вирішенню якої підпорядковано роботу в цілому, усі її структурні частини, логіку думок та інтелектуальних побудов, що має просочувати роботу від її початку до завершення. Отже, основна мета дослідження — стратегічна ціль, якій підпорядковані всі інші мотиваційні установки (власне завдання).

Щодо завдання курсової роботи слід розуміти локальніші, чіткіші, дрібніші питання (проблеми), які аналізуються в окремих розділах або параграфах курсового дослідження. Мета курсової роботи може бути сформульована як певна одинична, навіть глобальна (у масшта-

бах конкретного дослідження) проблема, завдання, вирішення яких сприяє досягненню мети і може бути визначено кілька відповідно до логіки розвитку дослідницького задуму.

У разі розмежування мети і завдань курсової роботи слід пам'ятати про необхідність логічної взаємозалежності та пов'язаності: постановка й вирішення локальних завдань має перебувати в інтелектуальному полі основної проблеми. Власне, виокремлення цих завдань та їх аналіз є закономірними етапами загального процесу наукового аналізу вибраної теми.

Залежно від теми дослідження курсові роботи можуть бути розроблені кілька важливих проблем, тобто кілька відповідних наукових завдань. Інші ж роботи є своєрідним нанизуванням великої кількості локальних завдань і проблем. Незалежно від характеру та обсягу інформаційного матеріалу, доцільно виокремлення з вибраної теми її окремих складових аналітичних частин. Така структуризація та деталізація наукових завдань повинна сприяти якісному висвітленню проблематики в цілому.

Після вибору курсової роботи студент повинен визначитися з об'єктом і предметом наукового дослідження. При з'ясуванні об'єкта і предмета дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є системні логічні зв'язки. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної інформації.

Предметом дослідження є ті суттєві зв'язки і відносини, що підлягають безпосередньому вивченню в роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є більш вузьким, ніж його об'єкт. Правильне, науково обгрунтоване визначення об'єкта дослідження — це не формальна, а суттєва, змістовна наукова акція, яка покликана зорієнтувати дослідника на виявлення місця і значення предмета дослідження. Предмет визначає конкретний зміст об'єкта дослідження, його аспекти, властивості, характерні риси, функції тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ

Раціональна організація роботи за вибраною курсовою темою, правильний розподіл часу, глибока і своєчасна її розробка забезпечать найкращий результат. Можна запропонувати такий алгоритм

виконання курсової роботи: вибір і затвердження теми наукового дослідження; пошук і відбір літератури з теми, її опрацювання; складання попереднього розширеного плану та узгодження його з науковим керівником; написання першого варіанта розділів роботи; формулювання висновків і рекомендацій, написання вступу; оформлення списку використаних джерел і додатків; підготовка першого варіанта розділів роботи і подання його на узгодження науковим керівником; доопрацювання роботи з урахуванням зауважень щодо помилок науковим керівником; підготовка і технічне оформлення роботи, подання її на рецензування; підготовка до захисту і захист курсової роботи.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Для якісного виконання курсової роботи необхідне чітко уявляти її структуру і зміст. При цьому всі складові роботи повинні бути логічно взаємопов'язані та переконливо аргументовані. Незалежно від вибраної теми структура курсової роботи має містити: титульний аркуш (див. додаток); зміст; вступ; кілька розділів (глав), підрозділи (параграфи); висновки; список використаної літератури; додатки (в разі потреби).

Правильна та логічна структура курсової роботи — запорука успіху висвітлення теми. Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. Попередній план роботи варто узгодити з науковим керівником.

Для проведення ґрунтовного наукового аналізу з теми дослідження складається план, який дає змогу виокремити основні структурні одиниці роботи. У тексті роботи він фіксується як зміст роботи. Складаючи план роботи, студент виявляє вміння визначати головне, найістотніше в проблемі. Перелік питань, що розглядаються, структурується за принципом від загального до конкретного. Тобто питання теми, як вузлові складові вибраної проблеми, повинні бути єдиною системою, де кожне наступне питання розвиває і доповнює попереднє. Питання повинні бути чітко і ясно сформульовані. Назва питань не повинна дублювати назву курсової роботи.

Готуючись до викладу тексту курсової роботи, доцільно ще раз уважно прочитати назву з проблеми, яку слід розкрити. Проаналізований і систематизований матеріал викладається відповідно до

змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (глав і параграфів). У розділах висвітлюються окремі питання, а в підрозділах (параграфіях) – складові цього питання.

На заключному етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсової роботи, оформлення списку літератури і додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Обсяг курсової роботи – 25–35 сторінок.

Вступ

У вступі розкриваються актуальність вибраної теми, основна мета, конкретні завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також дається історіографічний огляд теми та загальний огляд використаної літератури.

Обґрунтовуючи актуальність теми, слід довести значення вивчення теми та доцільність її наукової розробки. Наукова актуальність визначається питомою вагою теми й ступенем її вивчення. Практична актуальність теми впливає з її значення в розвитку міжнародних відносин у світі та його регіонах, розв'язанні глобальних і регіональних проблем, формуванні зовнішньої політики окремих держав, розвитку окремих найважливіших аспектів їх життя.

Необхідно визначити мету і завдання, що мають бути розв'язані для її реалізації. Всі завдання разом повинні дати уявлення, що саме необхідно зробити, аби досягти мети. У вступі зазначаються методи дослідження, при описанні яких потрібно дати аргументовану їх характеристику. Обов'язковою умовою є обґрунтування предмета та об'єкта вивчення. Також слід визначити регіональні обмеження, коли таке виокремлення визначене або порівняльним контекстом роботи або з'ясуванням цілісного на прикладі часткового.

У разі висвітлення історіографії проблеми слід дати загальну характеристику різних поглядів на вибрану проблему вітчизняних і зарубіжних вчених від часу постановки проблеми до її новітнього осмислення, розкрити генезис оцінок, їх вмотивованість. Варто також зазначити власний погляд щодо тієї чи іншої концепції бачення теми.

Аналіз джерельної бази потребує загальної оцінки робіт і їх значення для висвітлення теми в цілому або окремих її розділів. У тексті огляду треба наводити прізвище та ініціали автора. Повна назва ро-

боти та інші елементи наводяться у посиланні. Огляд наукової бази теми має визначити ступінь висвітлення цієї проблеми та необхідність її подальшої розробки.

Важливо враховувати, що якість роботи залежить від кількості й різноманітності використаних джерел і літератури, уміння ними користуватися й аналізувати.

У вступі автор може навести також питання, що залишились поза увагою через обмеженість рамок наукової роботи. Останнім у вступі окреслюється структура роботи. Обсяг вступу – не більше 3–5 сторінок.

Основна частина

Кожен розділ (глава) роботи повинен мати самостійну назву, бути цілісним, поділятися на параграфи. Розділ обов'язково закінчується висновками, де у лаконічній формі послідовно формулюються головні положення, що впливають з аналізу фактичного матеріалу розділу. Після завершення написання кожного розділу студент подає його на ознайомлення та вивчення керівникові, а після його зауважень доопрацьовує.

Окремо слід зауважити, що текст роботи повинен бути написаний самостійно після ґрунтовного вивчення доступної літератури і джерел. Усі цитати та цифрові дані перевіряються. Надмірне цитування зменшує враження щодо самостійного аналізу студента.

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними джерелами з теми курсової роботи. З метою повного їх виявлення необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки кафедр і бібліотеки вищого навчального закладу, а також провідних наукових бібліотек, бібліотечні посібники, прикнижні та пристатейні списки літератури, виноски і посилання в підручниках, монографіях, словниках тощо, покажчики змісту річних комплектів спеціальних періодичних видань, електронні каталоги бібліотек тощо.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати стан висвітлення вибраної теми сучасною наукою, з тим щоб конкретніше і точніше визначити напрями (та основні розділи) свого дослідження.

Чим ширші і різноманітніші джерела, якими студент послуговується, тим вища теоретична та практична цінність його дослідження.

Опрацьовуючи літературу за темою курсової роботи, треба уважно стежити за авторською думкою, вміти розрізняти головні положення від доказів й наочного матеріалу. Часто статті з наукових праць складні для сприйняття, тому необхідно їх читати кілька разів, щоб виділити головну ідею та аргументи, якими автор її доводить.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової роботи, її мету і завдання, щоб виписувати тільки те, що стосується теми дослідження.

Тема має бути розкрита логічно й послідовно. Починаючи працювати над розділом, треба визначити основну ідею, а також тези кожного підрозділу, які необхідно підтверджувати фактами, думками й аргументами різних авторів, у разі потреби — результатами розрахунків тих чи інших параметрів. Можливе графічне відображення результатів дослідження у вигляді картосхем, картограм, картодіаграм, графіків, діаграм, статистичних таблиць тощо.

Висновки

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. Висновки наводяться у вигляді окремих стислих положень, практичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали конкретним завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки позитивні результати дослідження теми, а й нереалізовані можливості; пропозиції та власні рекомендації.

Висновки підсумовують дослідницьку роботу і містять формулювання, що відображають власну думку автора курсової роботи. Висновки не містять нових ідей, а лише систематизують основний зміст розділів. Загальні висновки роботи не повинні повторювати висновків розділів, вони підсумовують теми на новому рівні узагальнення. У висновках лаконічно, чітко, послідовно, цілісно описується концепція роботи взагалі.

Наукові джерела

Список літератури відображає обсяг використаних джерел і ступінь рівня досліджуваної теми, засвідчує рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. Список повинен містити бібліографічний опис джерел, які студент використав під час роботи над темою.

Укладаючи список використаної літератури, необхідно дотримуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний опис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів і назв праць, спочатку видання українською та російською мовами, а потім іноземними.

Бібліографічні відомості зі списку літератури подаються за порядковою нумерацією. В тексті роботи посилання наводяться у квадратних дужках, де вказується номер використаного джерела із загального списку, наприклад [15]. Якщо необхідно вказати номер сторінки, вона ставиться через кому після номера позиції видання, наприклад [15, с. 100].

Додатки

Для наочності результатів наукового дослідження студенти використовують у курсовій роботі різноманітний фактичний матеріал у вигляді графіків, таблиць тощо. По завершенні курсової роботи, необхідно систематизувати ілюстративний матеріал. Ілюстрації можна наводити в тексті, а якщо вони громіздкі або стосуються теми лише побічно, то їх оформляють у вигляді додатків. Додатками можуть бути тексти документів, карти, картосхеми, картограми, картодіаграми, графіки, діаграми, статистичні таблиці тощо.

Усі додатки повинні мати порядкову нумерацію та назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію основного тексту роботи.

ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується державною (українською) мовою. Стиль викладу повинен мати науковий характер, бути чітким, без орфографічних і синтаксичних помилок, логічно послідовним. Пряме переписування в роботі матеріалів з літератури неприпустиме.

Оформлення курсової роботи є важливим елементом її виконання і одним із багатьох чинників, що впливають на оцінку. Передусім слід звернути увагу на змістовний аспект викладу матеріалу (логічність і послідовність, повнота і репрезентативність, загальна грамотність та відповідність вимогам і правилам), а також на текст роботи, список літератури і додатки, на зовнішнє оформлення.

Курсова робота починається з титульного аркуша. На ньому зазначається: офіційна назва навчального закладу, факультету, кафедри; тема роботи; прізвище, ініціали студента, курс, група, де він навчається; прізвище, ініціали, вчений ступінь, звання наукового керівника; місто і рік написання роботи (див. додаток).

На наступній сторінці розміщується зміст роботи (її план). Зміст курсової роботи, що відображає її структуру, містить вступ, розділи, параграфи, висновки, список літератури, додатки (у разі потреби) із зазначенням їх сторінок. Усі розділи і підрозділи плану мають бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Розподіл текстового матеріалу за розділами має бути приблизно рівномірним, а вступ і висновки не повинні перевищувати 20 відсотків загального обсягу тексту курсової роботи.

У тексті роботи кожен з розділів починається з нової сторінки із заголовка. До формулювань заголовків розділів і підрозділів курсової роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість, синтаксична різноманітність у побудові речень з переважанням простих; послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Розділи і підрозділи прийнято нумерувати арабськими цифрами (інколи латинськими). Підрозділи нумерують окремо в кожному розділі. Позначення розділів і підрозділів та їх порядкові номери пишуть в одному рядку із заголовком, причому при вирівнюванні по центру в кінці крапка не ставиться.

У курсовій роботі необхідно дотримуватися прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, не рекомендується вживати вирази-штампи, вести виклад від першої особи (“Я спостерігав”, “Я вважаю”, “Мені здається”, “На мою думку”, “Я дослідив” тощо). Слід уникати в тексті частих повторень слів чи словосполучень.

При задуванні в тексті прізвищ (учених-дослідників, практиків) ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем (М. Ф. Головатий, а не Головатий М. Ф., як це прийнято в списках літератури).

Текст курсової роботи друкується на одному звороті стандартної сторінки (А4) через півтора інтервали. Сторінка повинна мати поля: ліве – 20 мм, праве – 10, верхнє – 20, нижнє – 20 мм. Абзацні відступи дорівнюють 10 мм.

Усі сторінки роботи нумеруються від титульної до останньої без пропусків або літерних додатків. Першою сторінкою є титульний аркуш, який не нумерується, другою — сторінка, що містить “зміст”, на ній цифра “2” не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра “3” і т. д. Номер розташовується на середині верхнього поля сторінки.

Заголовки відділяються згори й знизу трьома інтервалами. Сторінка суцільного тексту містить 28–29 друкованих рядків (кожний друкований рядок містить до 60 знаків з проміжками між словами).

У тексті роботи не повинно бути граматичних і стилістичних помилок. Автор роботи несе відповідальність за достовірність наведених даних і цитат.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Таблиці нумеруються послідовно. Для цього в правому верхньому куті над її заголовком розміщується надпис: *Таблиця 2*.

Цитати беруться в лапки, пропуски в цитатах позначаються трьома крапками в лаганих дужках: <...>. Цитати подаються переважно державною (українською) мовою. Після цитати в тексті ставиться в квадратних дужках порядковий номер відповідно до списку літератури та сторінка з джерела: [5, с. 27], тобто посилання на п'яту позицію в списку використаної літератури, зокрема на 27 сторінку видання.

Посилання оформлюється в тексті в квадратних дужках. Наприклад: після інформації, на яку потрібно посилання, ставиться [6, с. 14]. Посилання у квадратних дужках першої позиції (6) можна робити лише після того, як буде розміщено за алфавітом усю використану літературу, тоді стане зрозумілою нумерація цього видання у списку використаних джерел і літератури.

При цитуванні тих чи інших теоретичних положень, використаних фактичного матеріалу, даних статистики тощо обов'язково треба робити посторінкові виноски. У виносках необхідно точно вказувати опубліковані джерела. При оформленні виносок треба керуватися вимогами державного стандарту: на кожній окремій сторінці вони починаються з цифри 1; кожна нова виноска починається з червоного рядка; внизу сторінки вони відокремлюються від тексту рисою і друкуються через 1,5 інтервали; ініціали авторів розташовуються після їхніх прізвищ; назви книг, брошур, газет, журналів, статей у виносках наводяться без лапок (якщо вони наводяться в тексті, то у виносках їх згадувати зайве).

Наприклад: ⁴Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы. — Л.: Наука, ЛО, 1988. — С. 159.

Список використаних джерел і літератури наводиться наприкінці тексту. До списку включаються джерела, на базі яких здійснюється дослідження. Список використаної літератури має містити джерела і праці, на які є посторінкові посилання в тексті, а також ті теоретичні положення, які допомогли студенту в його роботі.

Матеріал бібліографічного опису в списку літератури подається в алфавітному порядку за загальною нумерацією, іншомовні видання — наприкінці списку відповідно до стандартів бібліографічного опису.

Список літератури складається в такій послідовності:

I. Джерела:

- Конституція України, закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, кодекси тощо;
- міжнародно-правові документи;
- інші нормативні акти та офіційні матеріали;
- архівні документи (за абеткою);
- мемуари, щоденники, листування (за абеткою).

II. Офіційні довідкові видання: бюлетені ООН, інших міжнародних організацій, статистичні щорічники України, інших держав тощо.

III. Дослідження:

- монографії (за абеткою);
- статті (за абеткою);
- наукова література іноземними мовами (за абеткою).

У разі потреби додаються джерела із системи Інтернет.

Оформлення у списку літератури законів, постанов, указів, міжнародних документів. Наприклад:

Конституція України. — К.: УПФ, 1996. — 75 с.

Закон України від 04.02.94 “Про правовий статус іноземців” // Закони України. — Т. 7. — К., 1997. — С. 122–128.

Статут ООН і Статут Міжнародного Суду ООН. — Нью-Йорк: ООН, 1985. — 109 с.

Оформлення мемуарів, щоденників, листування. Наприклад:

Милуков П. Н. Воспоминания. — М.: Политиздат, 1991. — 528 с.

Неру Дж. Индия приступает к решению трудной проблемы // Неру Дж. Взгляд на всемирную историю: Письма: В 3 т.: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1975. — Т. 1. — С. 354–361.

Оформлення офіційних довідкових видань (енциклопедій, довідників, статистичних щорічників тощо). Наприклад:

Статистичний щорічник України за 2001 рік. — К.: Техніка, 2002. — 644 с.

При оформленні у списку літератури монографій слід вказати: автора (прізвище та ініціали), назву книги, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок. Наприклад:

Дворник Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації: Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2000. — 528 с.

Арон Р. Мир і війна між націями: Пер. з фр. — К.: МП “Юніверс”, 2000. — 688 с.

Joseph M. Sweeney. The International Legal Systems. — N. Y.: The Foundation Press. Inc., 1988. — 117 p.

Якщо в монографії два чи три автори, то правила такі ж самі. Якщо в монографії чотири автори, то їхні прізвища вказуються після косої лінії за назвою праці. В разі якщо авторів п'ять і більше, бібліографію оформлюють так:

Історія України: нове бачення: У 2 т. / О. І. Гуржій, Я. Д. Ісаєвич, М. Ф. Котляр та ін.; За ред. В. А. Смоля. — К.: Україна, 1995. — 350 с.

У разі якщо йдеться про збірку наукових праць, то після її назви, як правило, вказується під чиєю редакцією її було укладено. Наприклад:

Україна в ХХ столітті, 1900–2000: Зб. док. і матеріалів: Навч. посіб. / Упоряд. А. Г. Слюсаренко та ін. — К.: Вища шк., 2000. — 350 с.

Оформлення статті зі збірки наукових праць. Наприклад:

Білокінь С. І. Доля членів Центральної Ради // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей. — Вип. 3. — К.: Інститут історії України НАН України, 1999. — С. 118.

Для журнальної або газетної статті зазначається: автор (або автори, назва статті, назва журналу (або газети); рік, номер (та/чи дата для газети) сторінки. Наприклад:

Буткевич В. Г. Права людини в Україні // Політична думка. — 1993. — № 1. — С. 81–82.

Храбан І. Сучасна система міжнародних відносин одновекторна? // Персонал. – 2004. – № 8. – С. 19–21.

Сіденко В. Росія в українській політиці соціально-економічної та гео економічної трансформації // Політична думка. – 1998. – № 2. – С. 152–166.

Для Інтернет-джерел:

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/fr.html>

До бібліографічного списку не включаються джерела, на які немає посилань у тексті і які фактично не були використані при написанні роботи.

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Після завершення курсової роботи вона підписується автором на останній сторінці, береться в оправу й передається на рецензію. Рецензія на курсову роботу складається в довільній формі. Особлива увага приділяється актуальності теми, вмінню застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань; наявності у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизні, перспективності, практичної цінності; достовірності результатів і обґрунтованості висновків; стилю викладу та оформленню роботи; основним недолікам роботи. Рецензія має містити рекомендацію роботи до захисту і приблизну оцінку роботи.

Захист курсової роботи дає змогу студенту викласти власне розуміння досліджуваної проблеми, є свідченням здатності не тільки до наукової роботи, а й самостійної роботи взагалі. Успішний захист курсової роботи є результатом усвідомленого сприйняття навчального матеріалу, вміння самостійно практично мислити, аналізувати різні джерела, застосовувати теоретичні знання на практиці, що є необхідним і дієвим компонентом фахової підготовки студента.

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого завідувачем кафедри, перед комісією у складі керівника та, як правило, двох викладачів кафедри міжнародних відносин.

Процедура захисту передбачає:

- доповідь студента про актуальність, мету та основні положення курсової роботи;
- запитання до автора;

- оголошення рецензії наукового керівника або його виступ;
- відповіді студента на запитання присутніх на захисті;
- заключне слово студента;
- рішення комісії щодо оцінки роботи;
- оголошення оцінки.

Вступне слово необхідно підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, зміст роботи, її найбільш суттєві та цікаві моменти, найголовніші висновки курсової роботи. Виступ має містити також відповіді на основні зауваження наукового керівника. Доповідь студента – 5–10 хвилин.

Для кращого сприйняття матеріалу присутніми можна роздати таблиці, діаграми, графіки чи підготувати у відповідному форматі наочні демонстраційні експонати або продемонструвати необхідний матеріал за допомогою комп'ютерної презентації.

Результати захисту курсової роботи визначаються оцінкою з урахуванням якості виконання всіх частин роботи та рівня її захисту. Члени комісії, ознайомившись з курсовою роботою, рецензією та думкою наукового керівника, заслухавши доповідь студента та його відповіді на запитання, оцінюють роботу за чотирибальною системою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”). Оцінка за курсову роботу заноситься в залікову книжку студента та екзаменаційну відомість.

Оцінка за курсову роботу залежить: від завершеного вчасно й оформленого відповідно до вимог самостійного курсового дослідження; знання студентом теми курсової роботи (впевнений виступ без зачитування тексту з паперу, чіткі відповіді на запитання, добре володіння темою тощо).

Типові помилки при написанні курсових робіт

При написанні й оформленні курсової роботи студенти часто припускаються таких типових помилок:

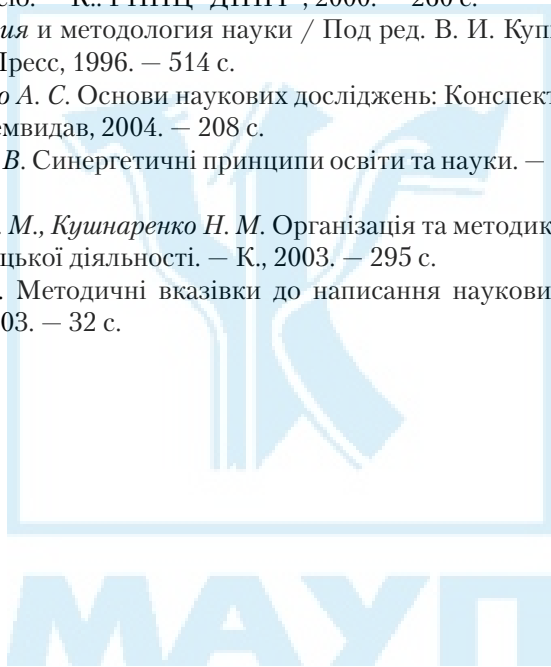
1. Зміст роботи не відповідає плану курсової роботи або тему розкрито неповністю.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відображають проблемну ситуацію, стан об'єкта дослідження.

3. Мета дослідження не пов'язана з темою, сформульована занадто абстрактно і не відображає актуальність об'єкта і предмета дослідження.
4. Автор не виявив самостійного підходу до висвітлення теми курсової роботи.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не висвітлює рівень досліджуваної проблеми.
7. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
8. У роботі відсутні посилання на першоджерела або вказані не ті, які були використані.
9. Безсистемний виклад матеріалу, часті повторення, дублювання одних і тих самих положень.
10. Порушення логічної послідовності, неузгодження, логічні помилки.
11. Механічне запозичення (переписування) матеріалу з літературних джерел.
12. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
13. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам. Неохайне виконання курсової роботи, наявність у ній суттєвих помилок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Баскаков А. Я., Туленков Н. В.* Методология научного исследования. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.
2. *Білуха М. Т.* Методология наукових досліджень: Підручник. — К.: АБУ, 2002. — 480 с.
3. *Білуха М. Т.* Основи наукових досліджень: Підручник. — К.: Вища шк., 1997. — 270 с.
4. *Головатий М. Ф.* Навчи себе сам. — К.: МАУП, 2002. — 120 с.
5. *Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисенко В. О.* Основи наукових досліджень. — К.: КНТЕУ, 2001. — 186 с.

6. *Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М.* Основи наукових досліджень: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2004. — 208 с.
7. *Краснобокий Ю. М., Левківський К. М.* Словник-довідник науковця-початківця. — К.: НМЦВО, 2001. — 72 с.
8. *Лудченко А. А., Лудченко Я. А., Примак Г. А.* Основы научных исследований. — К.: Знання, 2001. — 113 с.
9. *Мороз І. В.* Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. — К., 2001. — 56 с.
10. *Сидоренко В. К., Дмитренко П. В.* Основи наукових досліджень: Навч. посіб. — К.: РННЦ “ДІНІТ”, 2000. — 260 с.
11. *Філософія и методология науки* / Под ред. В. И. Купцова.— М.: Аспект-Пресс, 1996. — 514 с.
12. *Філіпенко А. С.* Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. — К.: Академвидав, 2004. — 208 с.
13. *Чалий О. В.* Синергетичні принципи освіти та науки. — К., 2000. — 252 с.
14. *Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М.* Організація та методика науково-дослідницької діяльності. — К., 2003. — 295 с.
15. *Юраш А.* Методичні вказівки до написання наукових робіт. — Львів, 2003. — 32 с.

ДОДАТОК

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**Українсько-Арабський інститут міжнародних відносин
імені Аверроеса**

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність “Країнознавство”

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни _____

на тему _____

Виконав: студент(ка)

група

ПІБ студента

Науковий керівник:

науковий ступінь, вчене звання,

ПІБ керівника

Київ 200_

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Основні вимоги до курсової роботи	4
Вибір і затвердження теми курсової роботи	5
Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження	6
Організація роботи.....	7
Структура курсової роботи	8
Оформлення курсової роботи	12
Підготовка до захисту і захист курсової роботи	17
Список літератури.....	19
Додаток	21

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2679

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП